

KvaS-Vital – en appetitvækker

Cand. pæd. pæd. psych. og konsulent Elin Poulsen

Det helhedsorienterede samarbejde

Hvis vi for alvor vil gøre en forskel for unge med komplekse problemstillinger, er der brug for fagpersoner, som tænker i helhedsløsninger og samtidig agerer mere helhedsorienteret. Unges liv og udfoldelsesmuligheder kan ikke anskues ud fra blot ét perspektiv eller én faglighed. Fagpersoner skal i højere grad være i dialog med hinanden og være nysgerrige på hinandens fagligheder med henblik på at lære nyt og handle mere kvalificeret i forhold til de unge.

KvaS-Vital handler om grundforhold ved at være menneske, og således også børns og unges udvikling. Operationaliseringen af teorierne bidrager med en systematisk forståelsesramme, der på tværs af fagligheder og organiseringsstrukturer kan være med til at skabe et fælles sprog til gavn for de unge.

KvaS-Vital som faglig forståelsesramme

KvaS-Vital er udviklet af professor ved Aarhus Universitet Jan Tønnesvang som led i hans arbejde med at omsætte psykologisk teori om behov og tilværelseskompetence i praktisk arbejde med mennesker i pædagogiske, psykologiske, organisatoriske og ledelsesmæssige sammenhænge.

KvaS-Vital består af to modeller: modellen for kvalificeret selvbestemmelse (KvaS) og vitaliseringsmodellen (Vital). De to modeller tager afsæt i samme bagvedliggende teori, men samtidig afdækker de hver sit aspekt. Nedenunder forklares først KvaS, dernæst Vital og endelig de to modellers sammenhæng. Slutteligt perspektiveres kort, hvad de to modeller kan bidrage med i pædagogisk didaktisk praksis.

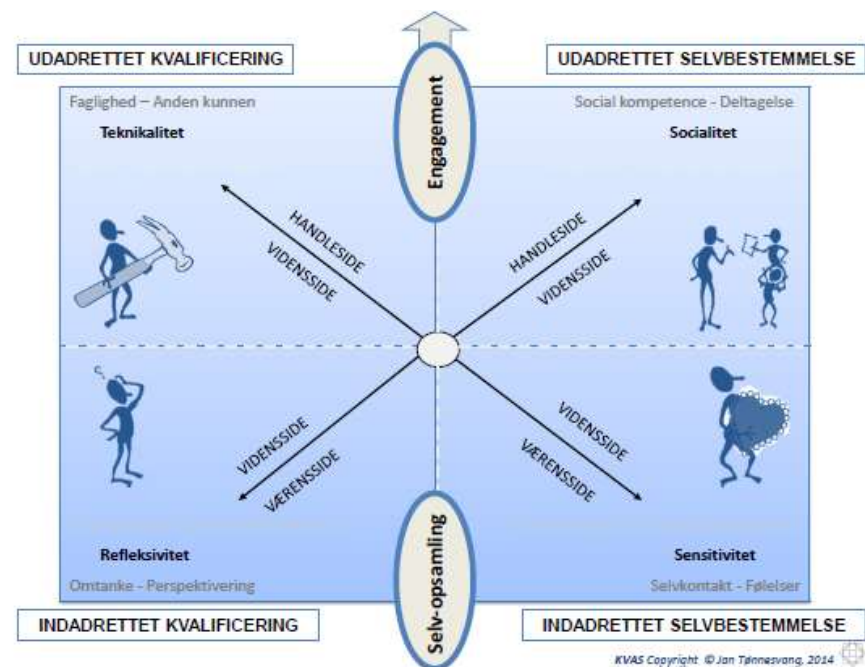
KvaS – modellen for Kvalificeret Selvbestemmelse

KvaS indfanger grundkompetencerne i menneskers liv. Begrebet kvalificeret selvbestemmelse er formuleret ud fra et dannelsesideal, der tager udgangspunkt i det hele menneske. Modellen fokuserer på kompetencer inden for fire grundlæggende tilværelsesdomæner:

Teknikalitet	omhandler faglig og praktisk viden og kunnen i bred forstand, herunder informationsøgning, mediehandling, sproglig og kropslig udfoldelse.
Socialitet	omhandler regulering af samvær, viden om socialmoraliske funktionsmåder og det at kunne handle ud fra den viden i forskellige kontekster.
Refleksivitet	omhandler fokusering af opmærksomhed, omtanke for konsekvens af det, man gør, samt at kunne reflektere og se forbindelser på tværs af kontekster og herved se relevans og mening.
Sensitivitet	omhandler kapacitet til at forvalte sine følelser, sin kreativitet, lyst og motivation, herunder at være i kontakt med og regulere følelser og håndtere skyggesider.

KvaS giver mulighed for at analysere praksissammenhænge og afdække den unges tilværelseskompetencer, udfordringer og interesser inden for de områder, som gør det muligt at være kvalificeret og selvbestemmende i måderne at leve sit liv på.

Modellen kan anvendes på to måder. På den ene side til at afdække de unges kompetencer – både faglige, sociale og personlige. På den anden side kan modellen analysere det miljø, som skaber betingelserne for udvikling af kompetencerne. Når miljøet er i fokus, peger modellen på fire domæner ude i verden (teknisk, socialt, sensitivt og reflekset domæne), der kan afdækkes. Kompetencer knytter sig til at klæde den enkelte på til den livsopgave, der ligger foran vedkommende. Domænerne findes i det miljø, som danner betingelserne for udviklingen af tilværelseskompetencerne.

Vital – vitaliseringsmodellen

Vital beskæftiger sig med menneskets psykologiske grundbehov og de relationer og miljøer, der giver psykologisk ilt til – og dermed vitaliserer disse. Grundbehovene er:

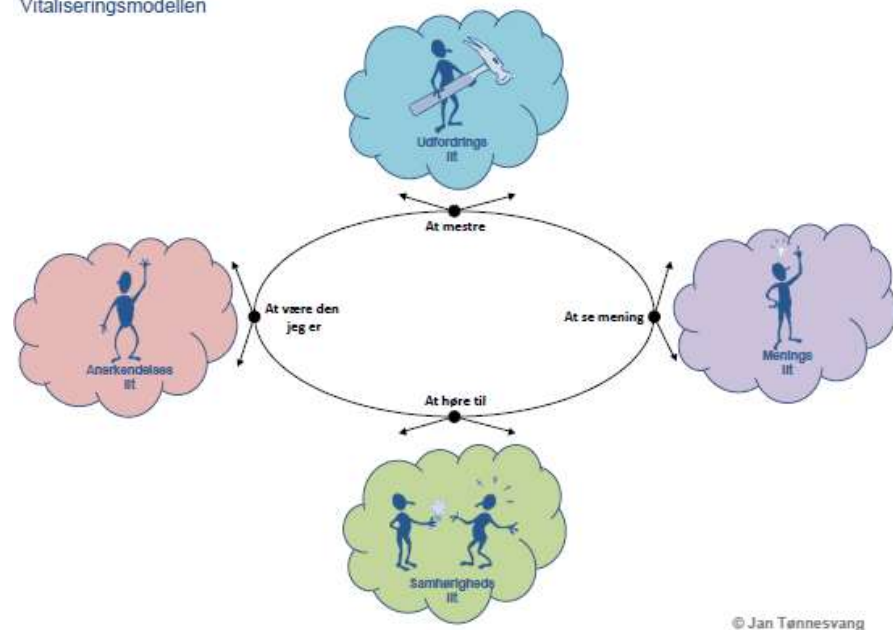
Tilhør:	handler om behovet for 'at høre til' blandt andre og kan udtrykkes som et "lad mig høre til ligesom dig".
Autonomi:	handler om det, at vi er orienteret mod 'at være den, vi er', og at andre skal "se mig, som den jeg er".
Mestring:	handler om kompetencer til at kunne mestre vores livsverden. Det handler både om at kunne mestre de opgaver, som vi står overfor og at kunne mestre os selv. Behovet kan udtrykkes som "giv mig passende udfordring".
Mening	handler om det, at vi orienterer os mod mening i relation til andet og andre. Den grundlæggende søgning efter mening kan udtrykkes som et "vis mig, hvem/hvad jeg kan blive".

Vitaliseringsmodellen kan anvendes som en systematik til at skabe gunstige og livskraftige vilkår for unges udvikling. Der tales om at skabe 'psykologisk iltning'.

Begrebet psykologisk ilt kan sidestilles med betydningen af den biologiske ilt. Menneskets psyke skal iltes – på samme måde som den biologiske krop – for at give næring til, at vi som mennesker kan udvikle vores eksistens.

Desuden giver vitaliseringsmodellen et samtaleredskab, som åbner for og strukturerer samtale med den enkelte unge om hans/hendes selvforståelse, drømme og livsudfordringer, og hvordan der kan handles i forhold til dette.

Vitaliseringsmodellen

© Jan Tønnesvang

KvaS-Vital

De to modeller hænger sammen på den måde, at KvaS hører hjemme i Vitals øverste felt for mestring og udfordringsilt. Mestringsbehovet nuanceres således til at indeholde kompetencer inden for de fire tilværelsesdomæner i KvaS.

Perspektiver

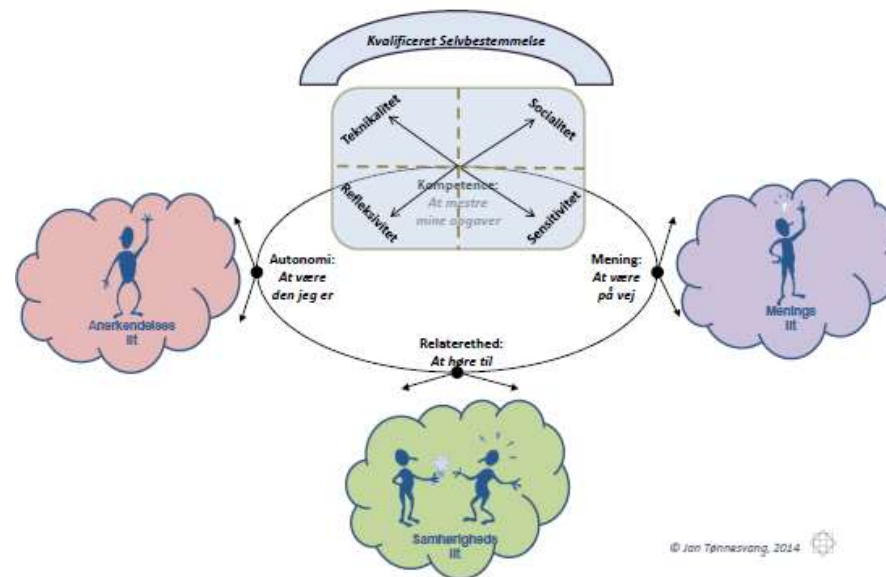
KvaS-Vital repræsenterer et menneskesyn, som kan danne grundlag for en metametodik for pædagogisk tænkning og praksis, der muliggør både faglige og tværfaglige drøftelser af didaktiske mål og udfordringer samt samarbejde om dette på tværs af forskellige kontekster.

Modellerne kan rumme tidens omskiftelige krav og forventninger til pædagogisk praksis. De tager afsæt i en grundlæggende tænkning om menneskets psykologiske behov og kompetencer, som kan

rumme de fleste af de tidlige begreber og redskaber, som den pædagogiske praksis løbende præsenteres for.

KvaS-Vital som overordnet referenceramme kan rumme både de unge, de enkelte medarbejdere, organisationen som helhed samt ledelsen. For at skabe de optimale rammer for de unge er det en forudsætning, at de voksne omkring de unge også forholder sig dels til sig selv som individ og dels til den samlede personalegruppes kompetencer og behov.

KvaS-Vital kvalificerer det helhedsorienterede arbejde med og omkring børn og unge og kan fungere på tværs af forskellige pædagogiske og psykologiske tilgange. Modellerne giver et fælles sprog og en systematik, som skaber mening og fylde både i det monofaglige og det tværfaglige samarbejde.

© Jan Tønnesvang 2014

Kort film om KvaS-Vital i Aarhus Kommune:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZOXs6a2mmZ4&feature=youtu.be>

Litteratur:

- Poulsen, E. (2015): *Sammen om et fagsprog – kvalificeret selvbestemmelse som pædagogisk platform*. Forlaget Klim.
- Tønnesvang, J. & Hedegaard, N.B. (2015): *Vitaliseringsmodellen – en introduktion*. 2. udg. http://klim.dk/files/assets/Smagsproever_mm/Vitalisering03.pdf
- Tønnesvang, J. & Hedegaard, N.B. (2015): *Kvalificeret selvbestemmelse – en introduktion og vejledning*. 2. udg. http://klim.dk/files/assets/Smagsproever_mm/Kvalificering03.pdf

[Fritids- og ungdomspædagogikkens STÅBI - mailto:staabi@tokeagerschou.dk](mailto:staabi@tokeagerschou.dk)